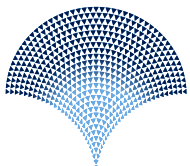

דו"ח מעקב

תכנית לאומית להגדלת כוח אדם מיומן
לתעשיית ההיי־טק

על בסיס החלטת ממשלה 2292 מיום 15.01.17

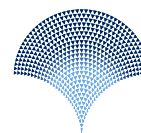
אוגוסט 2020

CECI

Citizens' Empowerment Center in Israel
A Government that works. For us.

המרכז להעצמת האזרח
ממשל שעובד. בשבילנו.

אודות המרכז להעצמת האזרח CECI

המרכז להעצמת האזרח הינו עמותה הפועלת בתחומי הממשל, ועוסקת באפקטיביות המגזר הציבורי ויכולות הביצוע של הרשות המבצעת. המרכז מתמקד בתהליכי יישום מדיניות, ובהיבטים שונים הקשורים לתפקוד הממשל ויכולתו לממש ולהוביל שינויים לטובת הציבור. במסגרת זו, מפעיל המרכז את מיזם "המוניטור", הכולל מעקב וניטור אזרחי אחר יישום החלטות ממשלה וחוקי כנסת והנגשתם לציבור.

"המוניטור" מסייע בהבנת תהליכי ממשל ויישום מדיניות באמצעות יצירת תשתית ידע רחבה, אמפירית ואינטגרטיבית של תהליכי יישום ההחלטות. מטרת "המוניטור" היא לקדם את שיוב עבודת הממשל בישראל ולהגביר את ההיכרות והמעורבות האזרחית בתחומי העשייה של המגזר הציבורי.

דו"ח מעקב

תכנית לאומית להגדלת כוח אדם מיומן לתעשיית ההיי־טק

על בסיס החלטת ממשלה 2292 מיום 15.01.17

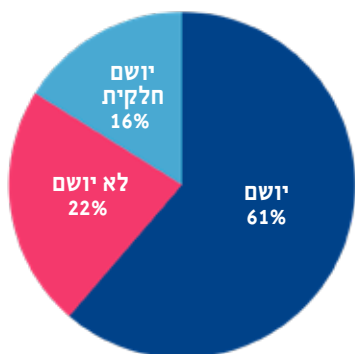
אוגוסט 2020

הדוח נכתב על ידי יעל נחום ושלי צדקה ובהנחיית עינת קורן ומיכל ש. צדוק
מצוות ממשל במרכז להעצמת האזרח

תוכן העניינים

2	תוכן עניינים
3	תקציר מנהלות
4	טבלה מסכמת
7	רקע
8	פירוט מרכיבי ההחלטה וסטטוס יישומם
19	דיון ומסקנות

תקציר מנהלות

■ יושם ■ יושם חלקית ■ לא יושם

דו"ח המעקב הנוכחי עוסק ביישום החלטת ממשלה 2292 שהתקבלה בשנת 2017. מטרת ההחלטה היא להביא לקידום וגידול כוח האדם המיומן בהיי־טק באמצעות הגדלת מספר הסטודנטים הלומדים במקצועות ההיי־טק באקדמיה, הבאת מומחים זרים מחו"ל, עידוד עלייה וכן, פיתוח והוצאה לפועל של תכניות לשילוב אוכלוסיות בייצוג חסר בתעשיית ההיי־טק ועוד.

ניכר כי ההחלטה מבוצעת ברובה: מתוך 31 סעיפים ותתי סעיפים שנבדקו, נמצא כי 19 בוצעו באופן מלא (כ־61%), חמישה יושמו באופן חלקי (כ־16%), ושבועה לא יושמו כלל (כ־22%).

מניתוח תמונת היישום ניתן להצביע על מספר מסקנות לגבי המאפשרים והחסמים לביצוע ההחלטה:

משאבים נדרשים – ניתן לראות שכאשר פורט בסעיפים מסוימים תקציב מדויק לביצוע, סעיפים אלו נמצאים בסטטוס יישום גבוה. מכאן, שפירוש התקציב המיועד וציון מקורות תקציב מקדם ביצוע יעיל יותר של ההחלטה.

מנגנוני יישום בשטח – כאשר ההנחיה בהחלטת הממשלה פירשה את הגורמים בשטח עליהם מוטל הביצוע, או שיש לייצר איתם שיתוף פעולה, ניתן לראות יישום מדויק יותר של הסעיפים.

היעדר גורם מתכלל – קיום גורם מתכלל לרוב מוגדר כמאפשר יישום, אולם במקרה זה הוא בולט בהיעדרו לנוכח מעורבות מספר רב של משרדים ותכניות לביצוע ההחלטה. ועדת השרים הבין משרדית שהוגדרה כדירקטוריון של ההחלטה לא הוקמה, והצוות הבין משרדי נפגש פעמים ספורות בלבד, כך שלא היה להחלטה גורם אחד המוודא את יישום כל סעיפיה.

משפטי – כל הסעיפים המטילים על שרי הממשלה לתקן או לעדכן תקנות אינם מיושמים. ייתכן שלוחות הזמנים שניתנו מראש לא היו אפשריים ליישום, ואולם גם כשנתיים וחצי לאחר פרסום ההחלטה התקנות נותרו כשיושה בלבד.

חוסר תיאום בין משרדי – ניתן לראות כי סעיפים בהחלטה המטילים אחריות על מספר משרדים במקביל, נמצאים ביישום חלקי או חוסר יישום. נתון זה משקף את הקושי בקידום תהליכים כאשר האחריות מפוזרת ואין גורם אחד ראשי האחראי על יישום ההחלטה.

מדיניות צבועה – התעמקות בתשובות שהתקבלו ממשרדי הממשלה מעלה כי יישום של סעיפים רבים נשען על תכניות ופרוייקטים קיימים. צביעת תקציבים ומדיניות קיימת על ידי החלטה חדשה, לא מאפשרת שינוי מדיניות והתקדמות ולא תביא ליישום מטרות ההחלטה ברמה הגבוהה האפשרית.

היעדר מטרות ברורות – האופן בו כתובים סעיפים רבים בהחלטה משאיר מקום לפרשנות ואיננו מגדיר מטרות ברורות לפעולה. כתיבה שכזו לא מאפשרת מעקב אחר יישום הסעיפים ובחינת יישומם.

טבלה מסכמת

מס'	מה הוחלט?	תמונת מצב	סטטוס
1	הקמת ועדת שרים בין משרדית לעניין כוח אדם מיומן בתעשיית ההיי־טק	הועדה לא הוקמה	לא יושם
2	הקמת צוות בין משרדי מקצועי לנושא "כוח אדם לתעשיית ההיי־טק"	הצוות המקצועי התכנס שלוש פעמים באופן פורמלי, ובנוסף לכך התקיימו ישיבות בין הגורמים המקצועיים הרלוונטיים לפי הצורך	יושם
3	קידום של כוח עבודה מיומן להיי־טק במוסדות האקדמיים המתוקצבים		
א.3	גידול מספר הסטודנטים לתואר ראשון במקצועות ההיי־טק	במהלך 2018 הוקצו ע"י הות"ת מעל 100 מיליון שקלים לטובת חיזוק מסלולי הלימוד במקצועות ההיי־טק, עודכנה התכנית הרב שנתית (שתסתיים ב-2022) ונרשמה עלייה במספר הסטודנטים לתואר ראשון הלומדים במקצועות ההיי־טק	יושם + יישום עתידי
1-3.3	עידוד יצירת מסלולים ייעודיים חדשים למקצועות ההיי־טק במוסדות להשכלה גבוהה	נקבע תמריץ אשר קובע כי על כל גידול במספר הסטודנטים הלומדים בתוכניות המשלבות לימודי מדעי המחשב או בתארים דו חוגיים, יקבל המוסד תקצוב נוסף	יושם
2-3.3	עידוד מוסדות להשכלה גבוהה לפתיחת קורסים דיגיטליים	פורסמו 5 קולות קוראים להפקה והסבה של קורסים לפלטפורמה דיגיטלית. נכון לשנת 2020 קיימים מגוון קורסים פעילים במספר פלטפורמות	יושם
3-3.3	הגדלת מספר הסטודנטים הבינלאומיים החוקרים בתחום ההיי־טק	הות"ת מפעיל תכנית להבאת פוסט דוקטורנטים מצטיינים מארה"ב לישראל בתחומי ה־STEM	יושם
4	להטיל על שר הרווחה לתקן את תקנות עובדים זרים (2007)	פורסם תזכיר חוק לעדכון התקנות, אך התקנות טרם תוקנו בפועל	לא יושם
5	קידום כוח עבודה מיומן להיי־טק ע"י הכשרות חוץ־אקדמיות	בשנת 2018 הושק מסלול "סיירות תכנות", התומך במסגרות להכשרה חוץ אקדמית בתכנות ונועד להגדיל את מספר הבוגרים הרוכשים הכשרה מעשית ורלוונטית ומושמים בחברות היי־טק	יושם
6	פיתוח והוצאה לפועל של תוכניות לשילוב אוכלוסיות בייצוג חסר בתעשיית ההיי־טק, בדגש על נשים, חרדים ואוכלוסיית המיעוטים		
א.6	עידוד שילובן של נשים בתעשיית ההיי־טק	קיימת תכנית לשילוב וקידום נשים בתעסוקה בהיי־טק במיזם משותף עם ארגון "She Codes"	יושם
ב.6	עידוד שילובן של אוכלוסיות המיעוטים בתעשיית ההיי־טק	התכנית לקידום השתלבותם של אקדמאים מהמגזר הערבי במקצועות ההיי־טק שהתקיימה בשנת 2017 הורחבה, ונפתחה תכנית המשך בשם "פורסאטק" – תוכנית לשילוב אקדמאים מהמגזר הערבי בתעשייה עתירת הידע, אשר תוקצבה ל־3 שנים	יושם

מס'	מה הוחלט?	תמונת מצב	סטטוס
ג.6	עידוד שילובו של המגזר החרדי בתעשיית ההיי־טק		
1-ג.6	עידוד לרכישת השכלה במקצועות הרלוונטיים לתעשיית ההיי־טק וסיוע בשילוב במשרות איכות בתעשייה	פועלת תכנית לשילוב גברים ונשים מהמגזר החרדי בתעשיית ההיי־טק	 יושם
2-ג.6	שילוב חרדים לא אקדמאים או בעלי השכלה אקדמית בתחומים שאינם רלוונטיים לתעשיית ההיי־טק, באמצעות הכשרה מקצועית, מעטפת הכוונה, ליווי וכד'	קיימות הכשרות מקצועיות בתחום מדעי המחשב הכוללות מעטפת ליווי ללומדים, אשר נמצאות בשלבים שונים של יישום, אולם לא צויין שקיימות תכניות ייחודיות לחרדים כפי שמורה ההחלטה	 יושם חלקית
3-ג.6	עידוד השתתפות גברים בתכניות המתוארות לעיל על ידי הצבת רף לפיו שיעור הגברים מבין המשתתפים לא יפחת מ־50%	בחלק מהמקרים שיעור הגברים בפועל עולה על 50% ובחלק מהתוכניות פחות מכך	 יושם חלקית
4-ג.6	הרחבת המקצועות הטכנולוגיים הנלמדים בסמינרים לנשים חרדיות, תוך עידוד מנהלות ההכשרה בסמינרים לקדם את מקצועות ההיי־טק. עם זאת, לא נמסר פירוט אודות ההרחבה שנעשתה והכלים לעידוד	הורחבו וגוונו המקצועות הנלמדים בסמינרים לנשים חרדיות, תוך עידוד מנהלות ההכשרה בסמינרים לקדם את מקצועות ההיי־טק. עם זאת, לא נמסר פירוט אודות ההרחבה שנעשתה והכלים לעידוד	 יושם
5-ג.6	התכנית תתוקצב ממקורות הממונה על התעסוקה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים	כלל הפעילות תוקצבה ממקורות המשרד	 יושם
7	קידום תכניות להבאת עובדים מיומנים מחו"ל לתעשיית הישראליות		
א.7	העברת כלל תחומי האחריות הנוגעים להיי־טק הישראלי לרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית, גיבוש תכנית ייעודית שתפעל לקידום מדיניות הממשלה בתחום זה	"התכנית להשבת אקדמאים" הוחלפה בתכנית "חוזרים להיי־טק" בהובלת הרשות לחדשנות, אשר מתמקדת בקהל יעד של בעלי מקצועות טכנולוגיים ובהשמה בעבודה	 יושם
ב.7	גיבוש תכנית להבאת צעירים יהודים בעלי פוטנציאל השתלבות בהיי־טק הישראלי, אשר תיושם בשיתוף עם חברת "מסע"	תכניות במסלולי היי־טק מקבלות אישור מקצועי מטעם הרשות לחדשנות עפ"י קריטריונים המופיעים באתר הרשות לחדשנות. בנוסף, ישנה אפשרות לתשלום תגמול למארגני תכניות במסלולי היי־טק בגין השמה בפועל של עובדים בחברות היי־טק	 יושם
8	שיוב הליך הכניסה של מומחים זרים בהיי־טק לישראל		
א.8	פרסום נוהל המפרט את הקריטריונים להכרה בחברות ישראליות כחברות היי־טק	הרשות הלאומית לחדשנות פרסמה באתר האינטרנט שלה באפריל 2019, נוהל להכרה בתאגיד כתאגיד עתיר ידע טכנולוגי לעניין הבאת מומחה זר בהיי־טק	 יושם
ב.8	יצירת מנגנון דיגיטלי להעברת מידע רלוונטי אודות הנוהל להכרה בחברות ישראליות כחברות היי־טק	בעזרת רשות התקשוב, הוקם מנגנון המעביר לרשות החדשנות פניות של חברות היי־טק מרשות האוכלוסין באופן אוטומטי	 יושם
ג.8	עדכון תקנות עובדים זרים במשרד הרווחה	על אף שפורסם תזכיר חוק לעדכון התקנות, התקנות טרם תוקנו בפועל	 לא יושם
ד.8	התקנת תקנות המסדרות תעסוקת בני/בנות זוג של מומחים זרים בהיי־טק	קיימת שישה לתקנות, אך אלה טרם תוקנו בפועל	 לא יושם

מס'	מה הוחלט?	תמונת מצב	סטטוס
ה.8	פיתוח נהלי עבודה למתן רישיון עבודה למומחים זרים בהיי-טק בנציגויות ישראל בחו"ל ובנתב"ג	ניתן לקבל אשרת מומחה במעבר הגבולות בנתב"ג, כאשר המומחים מקבלים את רישיון העבודה בגייט-פס. ואולם, נראה כי עדיין לא ניתן לקבל רישיון עבודה בנציגויות ישראל בחו"ל	ישם חלקית
1.8	תיקון ההסדר הקיים בנושא הבדיקות הרפואיות הנדרשות למומחים זרים בהיי-טק בהגשת הבקשה לרישיון עבודה בישראל	התכנסה ועדה בראשות גורם ממשרד הכלכלה, וגובש נוהל רפואי לבדיקות רפואיות למהגרי עבודה, כולל עובדי היי-טק, אולם פעילות הועדה הופסקה והנושא לא קודם במשרד הבריאות	לא יושם
2.8	הגדלת מספר העובדים הזרים בהיי-טק שיכולים לעבוד בישראל בריזומנית, ע"י תיקון סעיף בהחלטת ממשלה 3021 המגבילה את כמות האשרות לעובדים זרים	הנושא לא הוסדר והסעיף בהחלטת ממשלה 3021 לא תוקן.	לא יושם
ח.8	על שר הפנים לבחון את מגבלת 300 העובדים המוזכרת בסעיף 2 (ט) להחלטה 3021 ביחס לעובדים זרים שאינם עובדים בתחום ההיי-טק	משרות האוכלוסין נמסר כי הנושא נידון במסגרת ועדה בין משרדית אך שרם התקבלו מסקנות סופיות בנושא	לא יושם
ט.8	יצירת מערכת מקוונת להגשת בקשות לרישיונות של היתרי עבודה ומעקב אחריהן	באתר האינטרנט של רשות האוכלוסין וההגירה ניתן להגיש בקשה לקבלת היתר להעסקת עובד זר מומחה, עם אפשרות בחירה בקטגוריית "היי-טק"	יושם
1.8	פרסום נוהל ייעודי לעניין העסקת מומחה זר בהיי-טק בעברית ובאנגלית	רשות האוכלוסין וההגירה פרסמה נוהל לעניין זה בעברית ובאנגלית, אך לא פורסם תקציר מנהלים	ישם חלקית
9	הקצאת 1 מיליון ש"ח נוספים לתוכנית "הטובים לתעשייה"	במהלך שנת 2017 הוקצו מיליון ש"ח לטובת התכנית	יושם
10	מינוף השירות הצבאי בצה"ל לטובת הגדלת כוח האדם המיומן לתעשיית ההיי-טק	משרד הביטחון מפעיל מספר תכניות בנושא וכן הקים תכנית ייעודית שתיתן מענה להחלטה. יש לציין כי המשרד לא פירט את תוכן התכנית	יושם
11	קידום מלגות לתארים מתקדמים בתחומים הרלוונטיים ועידוד לימוד ופעילות בתחומי המדע, הטכנולוגיה והחדשנות בתיכונים ובחינוך הבלתי פורמלי	בשנים 2017-2018 הפעיל המשרד כ-14 תכניות מלגה, לרבות אלו המצוינות בהחלטת הממשלה, ואושרו למימון מלגות בסכום כולל של מעל 42 מיליון ש"ח בתחומי המדע והטכנולוגיה	יושם
12	פיתוח תוכניות מיוחדות לצורך הכשרה ושילוב עולים ותושבים חוזרים בתעשיית ההיי-טק הישראלית	ניתנים מענים מסוימים להכשרה בסיסית של עולים, אולם ניכר כי התמיכה אינה מקיפה כפי שנכתב בהחלטה	ישם חלקית

רקע

בעשורים האחרונים תרמה תעשיית ההיי־טק באופן משמעותי לפיתוח המשק והפכה לאחד מעמודי התווך של הכלכלה הישראלית. בשנים 2004-2009 היו תעשיות ההיי־טק אחראיות לכ־50% מהיצוא התעשייתי, ולכ־30% מסך יצוא השירותים,¹ כמו כן, היצוא המשיך לגדול בקצב שנתי ממוצע של כ־10% בין השנים 2002-2012. עם זאת, מאז שנת 2010 קצב הצמיחה של ענף ההיי־טק נמוך מקצב הצמיחה הכללי במשק ונפסק הגידול במשקלו בסך היצוא.² בהיבט התעסוקה, מגזר ההיי־טק מעסיק כ־9% מן העובדים במשק כאשר אחוז זה של המועסקים נשאר כמעט זהה מאז שנת 2012.³

הקיפאון בנתוני התעסוקה העלה את העיסוק הממשלתי בנושא, שכן המשך התפתחותה של תעשיית ההיי־טק הישראלית תלוי במידה רבה בהיצע מספק של כוח אדם איכותי ומיומן. לאור זאת, התבקשה בשנת 2011 המועצה הלאומית לכלכלה, להוביל צוות בין משרדי אשר יבחן את המחסור בכוח אדם מיומן במגזר העסקי (בדגש על מגזר ההיי־טק), ינתח את הסיבות למחסור ויגבש מדיניות לפתרון הבעיה.

הצוות הבין־משרדי שבראשו עמד פרופ' יוג'ין קנדל, ראש המועצה הלאומית לכלכלה דאז, הגיש את המלצותיו ביולי 2012. מהדוח עלה כי אכן ישנו מחסור בבוגרי אוניברסיטאות מצטיינים בתחומי הנדסת מחשבים ואלקטרוניקה, כאשר הסיבות העיקריות לכך הן: היחלשות זרם המצטרפים לשוק העבודה במקצועות הנדרשים, איכות לא מיטבית של חלק מבוגרי המכללות וניצול חלקי של כוח האדם הקיים.⁴ המלצות הצוות כללו: הקמת פורום מתכלל; הגדלת כוח האדם המיומן בהיי־טק ע"י השבת מוחות מחו"ל; הקמת תכנית לעידוד קליטת עולים; יצירת תכנית לעידוד החברות לשימור עובדים; הגדלת תשתיות ההוראה וחיזוק שיתוף הפעולה בין האקדמיה לתעשייה; חינוך למצוינות בתיכונים; הרחבת תכניות הכוונה לחיילים משוחררים ועוד.⁵

המלצות הצוות אומצו בהחלטת ממשלה מס' 5080 באוגוסט 2012. החלטה זו, הורתה בין היתר על הקמת ועדת היגוי אשר תפעל לגיבוש יעדים וכלי מדיניות פרטניים לשם קידום עיקרי הדו"ח וההמלצות.⁶ דו"ח ועדת ההיגוי פורסם באוגוסט 2014. כשנה לאחר מכן, פרסמה המועצה הלאומית לכלכלה הערכת מצב אסטרטגית כלכלית חברתית בה הוקדש פרק לכיווני פעולה במיצוי ההון האנושי ופורטו בו צעדים נדרשים.⁷ על בסיס הערכת מצב זו, התקבלה ביוני 2015 החלטת ממשלה 147 שעניינה "קידום הסוגייה האסטרטגית – טיפוח ומיצוי ההון האנושי". ביולי 2016 התקבלה החלטה נוספת, מספר 1759, אשר עניינה "הסדרת העסקתם של בני/בנות זוג של עובדים זרים מומחים בתחום ההיי־טק בישראל".

בהמשך להחלטות אלו ולהמלצות הועדות ועל מנת לקדם מענה למחסור הקיים במשק הישראלי בכוח אדם מיומן לתעשיית ההיי־טק בישראל – הן על ידי שיפור ההון האנושי הרלוונטי הקיים בישראל והן על ידי הבאת עובדים מיומנים מחו"ל – התקבלה בינואר 2017 החלטת ממשלה מס' 2292 שעניינה "תכנית לאומית להגדלת כוח אדם מיומן לתעשיית ההיי־טק".⁸

1. המועצה הלאומית לכלכלה. "המחסור בכוח אדם מיומן בטכנולוגיה עילית", המלצות הצוות הבין־משרדי, יולי 2012.
2. אגף הכלכלן הראשי, "מגזר ההייטק הישראלי", מיקוד שבועי בסקירת האגף, 14.2.2016.
3. רבט, הגר. "רשות החדשנות: ב־2018 הצטרפו 19,000 עובדים למגזר ההייטק", כלכליסט, 27.8.19.
4. משרד הכלכלה. "הגדלת היצע כוח אדם מיומן הנדרש לתעשייה עתירת הידע", דוח ועדת ההיגוי, אוגוסט 2014.
5. ראה (1).
6. החלטת ממשלה מס' 5080, "הגדלת היצע כוח האדם המיומן הנדרש לתעשייה עתירת הידע", מיום 26.8.2012.
7. המועצה הלאומית לכלכלה, "הערכת מצב אסטרטגית כלכלית חברתית", 2015.
8. החלטת ממשלה מס' 2292, "תכנית לאומית להגדלת כוח אדם מיומן לתעשיית ההייטק", מיום 15.1.2017.

פירוט מרכיבי ההחלטה וסטטוס יישומם

1. הקמת ועדת שרים בין משרדית לעניין כוח אדם מיומן בתעשיית ההיי־טק

החלטת הממשלה קבעה כי יש להקים ועדת שרים אשר תהווה מעין דירקטוריון לוועדה המקצועית שתוקם ותהיה מורכבת מבעלי התפקידים הבאים: ראש הממשלה, שר העבודה, שר הרווחה והשירותים החברתיים, שר האוצר, שר החינוך, שר הכלכלה והתעשייה, שר הביטחון, שרת העלייה והקליטה, שר הפנים, שר המדע, הטכנולוגיה והחלל והשרה לשוויון חברתי.

סטטוס: לא יושם

הובא לידיעתנו כי בוצעו פעולות לשיתוף מידע בין המשרדים ואף לדיווח על התקדמות יישום ההחלטה לממשלה, אך בפועל, מתשובת המל"ל עולה כי לא הוקמה ועדה.⁹

2. הקמת צוות בין משרדי מקצועי לנושא "כוח אדם לתעשיית ההיי־טק"

החלטת הממשלה קבעה כי יש להקים צוות מקצועי בין־משרדי בראשות ראש המועצה הלאומית לכלכלה, הממונה על התעסוקה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים והמדען הראשי במשרד הכלכלה והתעשייה. באחריות הצוות ליזום צעדי מדיניות להגדלת כוח האדם המיומן בהיי־טק, לוודא יישום תכניות בין משרדיות, לעקוב אחר ביצוע התוכניות שנקבעו ועוד.

סטטוס: יושם.

על פי תשובת המל"ל, הצוות המקצועי התכנס שלוש פעמים באופן פורמלי, ובנוסף לכך התקיימו ישיבות בין הגורמים המקצועיים הרלוונטיים לפי הצורך.¹⁰

3. קידום של כוח עבודה מיומן להיי־טק במוסדות האקדמיים המתוקצבים

3. א. גידול במספר הסטודנטים לתואר ראשון במקצועות ההיי־טק

בהמשך לתכנית הרב שנתית הקיימת בות"ת, הוועדה תפעל להשגת יעד לאומי לגידול של 40% במספר הסטודנטים לתואר ראשון הלומדים במוסדות המתוקצבים להשכלה גבוהה, במקצועות הרלוונטיים להיי־טק.

סטטוס: יושם + יישום עתידי

בהמשך להחלטת הממשלה, הקימה ות"ת ועדה להגדלת כוח אדם אקדמי במקצועות טכנולוגיה עילית (היי־טק) ופיתחה תכנית רב שנתית בעלות של כ־700 מיליון ש"ח. כחלק מצעדיה הראשונים, הקצתה ות"ת ב־2018 מעל 100 מיליון שקלים לטובת חיזוק מסלולי הלימוד במקצועות ההיי־טק.¹¹ כמו כן, הות"ת עדכנה את התכנית הרב שנתית לשנים תשע"ז-תשפ"ב בכדי לעמוד בהשגת יעד הגידול של 40% במספר הסטודנטים לתואר ראשון במקצועות ההיי־טק. בשנים 2016-2018 עמד הגידול על 28%, והמשרד צופה שיעבור את היעד של 40% עד לשנת 2022, כאשר בהערכות מסוימות הגידול יגיע אף ל־65%, בדגש על גידול במספר הנשים הלומדות במסלולי לימוד אלה.¹²

9. מתוך מענה המל"ל לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיוני 2020.

10. שם.

11. חיזוק מסלולי הלימוד במקצועות ההיי־טק – אתר הות"ת.

12. מתוך מענה המל"ג לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיוני 2019.

3.1-1. עידוד יצירת מסלולים ייעודיים חדשים למקצועות ההיי־טק במוסדות להשכלה גבוהה

על הו"ת לעודד הקמת מסלולים ייעודיים חדשים שישלבו את לימודי מדעי המחשב עם לימודים מתחומים אחרים.

סטטוס: יושם.

במסגרת תכנית ות"ת להגדלת כמות הסטודנטים למקצועות ההיי־טק, נקבע תמריץ אשר קובע כי על כל גידול במספר הסטודנטים הלומדים בתוכניות המשלבות לימודי מדעי המחשב או בתארים דו־חוגיים, יקבל המוסד תקצוב נוסף.¹³ בנוסף, עודד הו"ת את המוסדות להקים תכניות מיוחדות המאפשרות לשלב לימודי מדעי המחשב בתארים העוסקים בתחומי ידע אחרים.¹⁴

3.2-2. עידוד מוסדות להשכלה גבוהה לפתיחת קורסים דיגיטליים

על הו"ת, בשיתוף המשרד לשוויון חברתי, לעודד את המוסדות להשכלה גבוהה לפתח קורסים אקדמיים דיגיטליים שיוכרו כחלק מתכנית הלימודים. הפרויקט יתקצב בכ־2 מיליון ₪ על ידי המשרד לשוויון חברתי וכ־2 מיליון ₪ על ידי ות"ת.

סטטוס: יושם.

בין השנים 2016-2020 פרסם המשרד לשוויון חברתי בשיתוף הו"ת, חמישה קולות קוראים להפקה והסבה של קורסים לפלטפורמה דיגיטלית.¹⁵ קול קורא משנת 2018 יועד בלעדית ליצירת קורסים דיגיטליים הרלוונטים למקצועות ההיי־טק ומדעי הנתונים. נכון לשנת 2020 קיימים מגוון קורסים פעילים במספר פלטפורמות. מתשובת הו"ת נמסר כי פרויקט זה תוקצב בכ־30 מיליון ש"ח וצפוי להמשיך עד שנת 2022.¹⁶

3.3-3. הגדלת מספר הסטודנטים הבינלאומיים החוקרים בתחום ההיי־טק

יש לפעול להגדלת מספר הסטודנטים והחוקרים הבינלאומיים באקדמיה הישראלית, בתחומים הרלוונטיים להיי־טק.

סטטוס: יושם.

בשנת תשע"ט, כחלק מהמערך להגדלת מספר הסטודנטים והחוקרים הבינלאומיים בישראל, החלה תכנית הו"ת להבאת פוסט דוקטורנטים מצטיינים מארה"ב לישראל בתחומי ה־STEM,¹⁷ בשיתוף קרן צוקרמן.¹⁸¹⁹

4. תיקון תקנות עובדים זרים (2007)

הסעיף משיל על שר הרווחה לתקן את תקנות העובדים הזרים משנת 2007 כך, שכל הפטורים להם זכאים מעסיקי מומחים זרים בישראל על פי תקנות אלו, יתאפשרו גם למעסיקי חברות היי־טק שאושרו על ידי הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (סעי' 8.א), תחת הגבלות מפורטות.

סטטוס: לא יושם.

נכון לכתיבת דוח זה, על אף שפורסם תזכיר חוק לעדכון התקנות, התקנות טרם תוקנו בפועל.

13. התכנית הרב שנתית של ות"ת.

14. מתוך מענה המל"ג לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיולי 2019.

15. מסמך למידה דיגיטלית באתר הו"ת.

16. מתוך מענה המל"ג לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיולי 2019.

17. Science, Technology, Engineering, Math.

18. מסמך המועצה להשכלה גבוהה.

19. מתוך מענה המל"ג לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיולי 2019.

5. קידום של כוח עבודה מיומן להיי־טק על־ידי הכשרות חוץ־אקדמיות

על הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית בתיאום עם הממונה על התעסוקה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים לגבש תכנית לקידום הכשרות חוץ אקדמיות, אשר יקנו מיומנויות וניסיון מעשי הנדרשים להשתלבות בתעשיית ההיי־טק הישראלית. התכנית תקודם באמצעות תיאום ושיתוף פעולה עם התעשייה והאקדמיה ותגמול הגופים המכשירים על בסיס תמרוץ ביצועים. התכנית תתקצב בסכום של 10 מיליון ₪ לכל אחת מן השנים 2017 ו־2018.

סטטוס: יוֹשֵׁם.

בשנת 2018 הושק מסלול "סיירות תכנות". מסלול זה תומך במסגרות להכשרה חוץ אקדמית בתכנות ונועד להגדיל את מספר הבוגרים הרוכשים הכשרה מעשית ורלוונטית ומושמים בחברות היי־טק בתפקידי פיתוח בשכר העולה על 14,000 ₪. המסלול מיועד לחברות הכשרה, עמותות, מוסדות אקדמיים וחברות היי־טק המעוניינות להקים או להרחיב מסגרת להכשרה חוץ אקדמית בתכנות. הפיילוט נקבע למשך שלוש שנים (2018-2020), על בסיס היקף התקציב שהוגדר בהחלטת הממשלה עם אפשרות לעדכונים.²⁰

6. פיתוח והוצאה לפועל של תכניות לשילוב אוכלוסיות בייצוג חסר בתעשיית ההיי־טק, בדגש על נשים, חרדים ואוכלוסיית המיעוטים

6. א. עידוד שילובן של נשים בתעשיית ההיי־טק

באחריות משרד העבודה והרווחה לגבש ולהפעיל החל משנת 2017 ולמשך שלוש שנים תכנית להגברת שילובן של נשים בתעשיית ההיי־טק, אשר תכלול, בין היתר, רכיבים של הכשרה לתכנות והשמה בחברות היי־טק.

סטטוס: יוֹשֵׁם.

קיימת תכנית לשילוב וקידום נשים בתעסוקה בהיי־טק במיזם משותף עם ארגון "she codes". המיזם מספק הכשרה טכנולוגית לנשים ללא רקע בתכנות ועוזר להן להשתלב ולהתקדם בתפקידי פיתוח, תוך עידוד בחירה במקצועות ההיי־טק במוסדות להשכלה גבוהה.²¹

6. ב. עידוד שילובן של אוכלוסיות המיעוטים בתעשיית ההיי־טק

6. ב-1. יש לגבש ולהפעיל תכניות לשילוב אוכלוסיית המיעוטים בתעשיית ההיי־טק, בין השאר באמצעות תכנית ליוזי והכשרת אקדמאיים מאוכלוסיית המיעוטים בתעשיית ההיי־טק. תקציב התכנית יעודכן ל־4.83 מיליון ש"ח.

6. ב-2. לבחון פיתוחן של תכניות נוספות הכוללות הכוונה והכשרה לתחום ההיי־טק, להגברת שילוב אוכלוסיית המיעוטים בתעשיית ההיי־טק.

סטטוס: יוֹשֵׁם.

התכנית לקידום השתלבותם של אקדמאיים מהמגזר הערבי במקצועות ההיי־טק שהתקיימה בשנת 2017 הורחבה, ומתשובת משרד העבודה והרווחה נמסר כי התקציב עודכן במלואו.

20. מתוך מענה הרשות לחדשנות טכנולוגית לפניית המרכז להעצמת האזרח מיוני 2019.

21. מתוך מענה משרד העבודה והרווחה לפניית המרכז להעצמת האזרח, אוגוסט 2019.

תכנית ההמשך, הקרויה "פורסאטק" – תוכנית לשילוב אקדמאים מהמגזר הערבי בתעשייה עתירת הידע תוקצבה ל־3 שנים.²²

6. ג. עידוד שילובו של המגזר החרדי בתעשיית ההיי־טק

גיבוש והפעלת תכנית מותאמת לשילוב נשים וגברים מהמגזר החרדי בתעשיית ההיי־טק, שתכלול:

6. ג-1. עידוד לרכישת השכלה במקצועות הרלוונטיים לתעשיית ההיי־טק וסיוע בשילוב במשרות איכות בתעשייה.

סטטוס: יושם

כיום פועלת תכנית לשילוב גברים ונשים מהמגזר החרדי בתעשיית ההיי־טק, הכוללת עידוד הרשמה למקצועות ההיי־טק במוסדות להשכלה גבוהה, שילוב הסטודנטים הלומדים במקצועות אלה במשרות סטודנט בענף ההיי־טק ועזרה בהשתלבות בתעסוקה איכותית לאחר סיום התואר.²³

6. ג-2. שילוב חרדים לא אקדמאים או בעלי השכלה אקדמית בתחומים שאינם רלוונטיים לתעשיית ההיי־טק, באמצעות הכשרה מקצועית, מעטפת הכוונה, ליווי וכד'.

סטטוס: יושם חלקית

מתשובת זרוע התעסוקה במשרד העבודה והרווחה נמסר כי קיימות הכשרות מקצועיות בתחום מדעי המחשב הכוללות מעטפת ליווי ללומדים, אשר נמצאות בשלבים שונים של יישום, וכי גובשו קהילות מקצועיות בתחומי ההיי־טק. אולם, לא צויין שקיימות תכניות ייחודיות לחרדים כפי שמורה ההחלטה.²⁴

6. ג-3. עידוד השתתפות גברים בתכניות המתוארות לעיל על ידי הצבת רף לפיו שיעור הגברים מבין המשתתפים לא יפחת מ־50%.

סטטוס: יושם חלקית

על פי תשובת זרוע התעסוקה במשרד העבודה והרווחה, עולה כי בחלק מהמקרים שיעור הגברים בפועל עולה על 50% ובחלק פחות מכך. לטענת המשרד אחוזי ההשתתפות תלויים בביקוש ובעניין שמגלה הציבור.²⁵

6. ג-4. הרחבת המקצועות הטכנולוגיים הנלמדים בסמינרים לנשים חרדיות וגיוונם, בתיאום עם משרד החינוך.

סטטוס: יושם

מזרוע התעסוקה במשרד העבודה והרווחה נמסר כי הורחבו וגוונו המקצועות הנלמדים בסמינרים לנשים חרדיות, תוך עידוד מנהלות ההכשרה בסמינרים לקדם את מקצועות ההיי־טק. עם זאת, לא נמסר פירוט אודות ההרחבה שנעשתה והכלים לעידוד. בנוסף, משרד העבודה והרווחה פועל בשיתוף משרד החינוך לגיבוש אפשרויות הרחבה נוספות.²⁶

22. ש.ם.

23. ש.ם.

24. ש.ם.

25. ש.ם.

26. ש.ם.

6. ג-5. תקצוב התכנית ממקורות הממונה על התעסוקה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.

סטטוס: יושם.

על פי תשובת המשרד, כלל הפעילות תוקצבה ממקורות המשרד.²⁷

7. קידום תכניות להבאת עובדים מיומנים מחו"ל לתעשיות ההיי־טק הישראליות.

7. א-1. העברת כלל תחומי האחריות הנוגעים להיי־טק הישראלי לרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית

על פי הסעיף יש לבטל את "התכנית הלאומית להשבת אקדמאים" במתכונת הקיימת²⁸ ולהעביר את כלל תחומי האחריות הנוגעים להיי־טק הישראלי לרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית. כמו כן, הרשות לחדשנות תגבש תוכנית ייעודית שתפעל לקידום מדיניות הממשלה בתחום זה, באמצעות ספקי משנה שיפעלו באופן יזום מול קהל היעד הנדרש על מנת לשלב בתעשיית ההיי־טק הישראלי. את התכנית יש לגבש תוך 90 יום מיום ההחלטה עד ה־15.04.17 ולאשר אותה על ידי הצוות המקצועי.

סטטוס: יושם.

"התכנית להשבת אקדמאים" הוחלפה בתכנית "חוזרים להיי־טק" בהובלת הרשות לחדשנות והיא פעילה לאורך כל השנה.²⁹

7. א-2. שיווק התכנית לקהל יעד ממדינות נבחרות

התכנית תפעל תחילה מול קהל יעד ממדינות נבחרות כגון: מדינות אמריקה, אוסטרליה ומדינות נבחרות מצפון אירופה והמשך הפריסה הגיאוגרפית תעשה בתיאום מול משרד העלייה והקליטה.

סטטוס: יושם.

התכנית מתקיימת ומתמקדת בקהל יעד של בעלי מקצועות טכנולוגיים ובהשמה בעבודה בלבד. בנוסף, מתקיימת עבודת פיתוח לתכניות נוספות לקהלי יעד שונים מחו"ל.³⁰

7. א-3. תקצוב התכנית

התכנית תתוקצב ב־7 מיליון ₪ ב־2017 ו־10 מיליון ₪ ב־2018 מתחום הפעולה של הרשות לחדשנות בתקציב משרד הכלכלה.

סטטוס: יושם חלקית

התקציבים הנדרשים הוקצו בהתאם להחלטת הממשלה, אך במהלך השנים 2017-2018, לא נוצלו בפועל.³¹ מהרשות לחדשנות נמסר שנעשו מאמצים לטייב את התכנית במהלך שנת 2019, ולאור משבר הקורונה בשנת 2020, והפוטנציאל להשבת ישראלים, נעשים מאמצים ביתר שאת להתאמה מחדש של התכנית.³²

27. ש.ם.

28. תוכנית שהופעלה בעקבות החלטת ממשלה 1503 (14.3.2010).

29. מסלול חוזרים להיי־טק ברשות לחדשנות.

30. מתוך מענה הרשות לחדשנות טכנולוגית לפניית המרכז להעצמת האזרח מיוני 2019.

31. מתוך מענה הרשות לחדשנות טכנולוגית לפניית המרכז להעצמת האזרח מאוגוסט 2019.

32. מתוך מענה הרשות לחדשנות טכנולוגית לפניית המרכז להעצמת האזרח ממאי 2020.

7. ב. גיבוש תכנית להבאת צעירים יהודים בעלי פוטנציאל השתלבות בהיי־טק הישראלי.

על ראש המועצה הלאומית לכלכלה לגבש תכנית להבאת צעירים זכאי שבות בעלי פוטנציאל להשתלבות ככוח אדם מיומן בתעשיית ההיי טק בישראל. תכנית זו תיושם בשיתוף פעולה עם חברת הבת של הסוכנות היהודית – "מסע". להלן מסגרת התכנית:

7. ב-1. קבלת אישור מקצועי מהרשות לחדשנות לתכניות במסלולי היי־טק

התכניות יצטרפו לקבל אישור מקצועי מטעם הרשות לחדשנות עפ"י קריטריונים שיקבעו על ידה.

סטטוס: יושם.

באתר הרשות לחדשנות מופיעים קריטריונים נדרשים להכרה בתוכניות כמסלולי היי־טק.

7. ב-2. אפשרות לתשלום תגמול למארגני תכניות במסלולי היי־טק בגין השמה בפועל של עובדים בחברות היי־טק

גובה התגמול יקבע על ידי המועצה הלאומית לכלכלה והרשות הלאומית לחדשנות. התקציב ימומן מתקציב משרד ראש הממשלה.

סטטוס: יושם

על פי תשובת המל"ל, התגמול נקבע ופורסם במסגרת קול קורא שפורסם על ידי תכנית מסע,³³ ותוכנן להינתן למארגנים עבור השמות בפועל של משתתפים בתכנית בחברות היי־טק. לאור משבר הקורונה נדחתה הגעתם של המשתתפים ועל כן, ההשמה לא התבצעה בפועל.

7. ב-3. תקצוב התכנית באמצעות פרויקט "מסע"

בכל אחת מהשנים 2017 ו-2018, יש להקצות 10 מיליון ₪ לשנה מתוך תקציבי משרד ראש הממשלה בהתאם לכללים שיקבעו בעניין תקצוב פרויקט "מסע". כמו כן, התכניות ידרשו את אישור ועדת ההיגוי של הפרויקט והסכם ייעודי שיחתם עם חברת "מסע".

סטטוס: יושם

ההסכם המתואר עם תכנית "מסע" נחתם ביוני 2019, ונבחרו הארגונים להפעלת התכנית. ואולם, בעקבות משבר הקורונה וביטול הטיסות, הפעלת התכנית שצפויה הייתה להתחיל במאי 2020 נדחתה.³⁴

7. ב-4. בחינת אפקטיביות הפעלת התכניות במסלולי היי־טק

לאחר שלוש שנים מתחילת התכנית, תיעשה בחינה להצלחת היבטי התכניות, צרכי המשק ומדיניות הפרויקט.

סטטוס: ביצוע עתידי

שרם הגיע יעד בדיקת האפקטיביות. עם זאת, חשוב לציין כי נכון ל-2019 פרסם מבקר המדינה דו"ח בו הוא מבקר את משרד ראש הממשלה על כישלון במילוי תפקידו כמפקח ומבקר פרויקט "מסע", כמו גם כישלונה של ועדת ההיגוי במשרד ראש הממשלה במילוי תפקידה בשנים האחרונות.³⁵

33. קול קורא "פרויקט להשתלבות צעירים במקצועות טכנולוגיים נדרשים במשק הישראלי" מאוגוסט 2019.

34. מתוך מענה המועצה הלאומית לכלכלה לפניית המרכז להעצמת האזרח מיוני 2020.

35. מבקר המדינה: דוח שנתי 2019.

8. שיוב הליך הכניסה של מומחים זרים בהייטק לישראל, לפי הפירוש הבא:

8. א. פרסום נוהל המפרט את הקריטריונים להכרה בחברות ישראליות כחברות הייטק

יש לפרסם נוהל מטעם הרשות הלאומית לחדשנות בהסכמת משרד הכלכלה והתעשייה, הממונה על התעסוקה במשרד הרווחה ורשות האוכלוסין וההגירה בו מפורטים קריטריונים להכרה בחברות ישראליות כחברות הייטק לצורך הבאת מומחה זר בהייטק.

סטטוס: יושם.

הרשות הלאומית לחדשנות פרסמה באתר האינטרנט, באפריל 2019, נוהל להכרה בתאגיד כתאגיד עתיר ידע טכנולוגי לעניין הבאת מומחה זר בהייטק.³⁶

8. ב. יצירת מנגנון דיגיטלי להעברת מידע רלוונטי אודות הנוהל להכרה בחברות ישראליות כחברות הייטק

על הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית ליצור יחד עם רשות האוכלוסין וההגירה, מנגנון דיגיטלי המיועד להעברת והנגשת מידע רלוונטי אודות חברות הייטק ישראליות. כך שפנייה אל הרשות לחדשנות מצד רשות האוכלוסין בנושא חברות הייטק מוכרות, תיענה באופן מיידי ולא יאוחר משלושה שבועות.

סטטוס: יושם.

בעזרת רשות התקשוב, הוקם מנגנון המעביר לרשות החדשנות פניות של חברות הייטק מרשות האוכלוסין באופן אוטומטי. בהתבסס, בין היתר, על מנגנון זה הושק נוהל טיפול בויזות מומחים להייטק של רשות האוכלוסין והוא פועל בהצלחה מאז אמצע 2018.³⁷

8. ג. עדכון תקנות עובדים זרים במשרד הרווחה

החלטת הממשלה קובעת כי על שר הרווחה לתקן בתוך 90 יום מקבלת ההחלטה את תקנות עובדים זרים (פטורים למעסיקי מומחים זרים – התשס"ז, 2007), כך שמומחים זרים בהייטק ובני זוגם יוכרו תחת ההגדרה של "עובד זר מומחה" הקבועה בתקנה 1 לתקנות אלו, כמו גם, תיקון תקנה 4 לתקנות כך, שמעסיקי עובדים אלו לא יקבלו פטור מאגרה שנתית ביחס למומחים זרים בהייטק.

סטטוס: לא יושם.

נכון לכתיבת דוח זה, על אף שפורסם תזכיר חוק לעדכון התקנות, התקנות שרם תוקנו בפועל.

8. ד. הסדרת תעסוקת בני/בנות זוג של מומחים זרים בהייטק

בהמשך להחלטת ממשלה 1759³⁸ מיום 31.7.2016, על שר הפנים, בהיוועצות עם משרדי ממשלה נוספים, להתקין תקנות תוך 30 יום מפרסום הנוהל (כמפורט בסעיף 8.א לעיל), המסדירות את תעסוקת בני/בנות הזוג של מומחים זרים בהייטק וחוקרים באקדמיה.

סטטוס: לא יושם.

הנוהל המפורט בסעיף 8.א. פורסם בנובמבר 2019 וקיימת שיושה לתקנות, אך נכון לכתיבת דו"ח זה, התקנות שרם תוקנו בפועל.

36. נוהל להכרה בתאגיד כתאגיד עתיר ידע טכנולוגי.

37. מתוך מענה הרשות לחדשנות טכנולוגית לפניית המרכז להעצמת האזרח מיוני 2019.

38. החלטה הנוגעת להסדרת תעסוקתם של בני/בנות זוג של מומחים זרים בהייטק בישראל.

8. ה. פיתוח נהלי עבודה למתן רישיון עבודה למומחים זרים בהיי־טק בנציגויות ישראל בחו"ל ובנתב"ג

על שר הפנים להנחות את רשות האוכלוסין וההגירה לאשר תוך 60 יום, ובתיאום עם נציגי משרד החוץ, נהלי עבודה שיאפשרו מתן רישיון עבודה התקף לשנה למומחים זרים בהיי־טק בנציגויות ישראל בחו"ל או בנתב"ג.

סטטוס: יושם חלקית

כיום ניתן לקבל אשרת מומחה במעבר הגבולות בנתב"ג. לפי תשובת רשות האוכלוסין, המומחים מקבלים את רישיון העבודה בגייט־פס, זאת על מנת למנוע המתנה ממושכת בביקורת הגבולות לצורך קבלת רישיון בדרכון. ואולם, נראה כי עדיין לא ניתן לקבל רישיון עבודה בנציגויות ישראל בחו"ל.³⁹

8. ו. תיקון הבדיקות הרפואיות הנדרשות למומחים זרים בהיי־טק.

על שר הבריאות ושר הפנים לתקן את הסדר הקיים בנושא הבדיקות הרפואיות הנדרשות למומחים זרים בהיי־טק בהגשת הבקשה לרישיון עבודה בישראל תוך 90 יום.

סטטוס: לא יושם

התכנסה ועדה בראשות גורם ממשרד הכלכלה וגובש נוהל רפואי לבדיקות רפואיות למהגרי עבודה, כולל עובדי היי־טק, אולם פעילות הוועדה הופסקה והנושא לא קודם במשרד הבריאות.⁴⁰

8. ז. הגדלת מספר העובדים הזרים בהיי־טק שיכולים לעבוד בישראל בו־זמנית

החלטת הממשלה קובעת כי יש לתקן את סעיף 2 (ט) להחלטת ממשלה 3021⁴¹ המגבילה את כמות האשרות לעובדים זרים ל־300 עובדים בלבד בו־זמנית, כך שלא יהיה תקף לעניין עובדים זרים בחברות היי־טק, לפי הנוהל שפורט בסעיף 8(א) לעיל.

סטטוס: לא יושם.

תיקון הסעיף בהחלטת ממשלה 3021 לא בוצע נכון לכתיבת דוח זה.

8. ח. בחינת מגבלת 300 העובדים המוזכרת בסעיף 2 (ט) להחלטה 3021 ביחס לעובדים זרים שאינם עובדים בתחום ההיי־טק.

על שר הפנים, בהסכמת שרי ממשלה נוספים, לבחון את מגבלת 300 העובדים בהתאם לנוהל שייקבע לפי סעיף 8 א' בהחלטה זו.

סטטוס: לא יושם

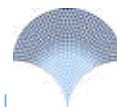
מרשות האוכלוסין נמסר כי הנושא נידון במסגרת ועדה בין משרדית אך שרם התקבלו מסקנות סופיות בנושא.⁴²

39. מתוך מענה רשות האוכלוסין לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיוני 2020.

40. מתוך מענה משרד הבריאות לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיוני 2020.

41. החלטה 3021 עוסקת במכסת היתרים להעסקת עובדים זרים נכון לשנת 2005.

42. מתוך מענה רשות האוכלוסין לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיוני 2020.

8. ט. יצירת מערכת מקוונת להגשת בקשות לרישיונות של היתרי עבודה

על רשות האוכלוסין וההגירה, בסיוע רשות התקשוב הממשלתי ליצור בתוך 120 יום מערכת מקוונת להגשת בקשות לרישיונות של היתרי עבודה ומעקב אחריהן.

סטטוס: יושם.

באתר האינטרנט של רשות האוכלוסין וההגירה ניתן להגיש בקשה לקבלת היתר להעסקת עובד זר מומחה, עם אפשרות בחירה בקטגוריית "היי־טק"⁴³.

8. י-1. פרסום נוהל ייעודי להעסקת מומחה זר בהיי־טק

על רשות האוכלוסין וההגירה לפרסם בתוך 60 יום נוהל ייעודי לעניין העסקת מומחה זר בהיי־טק בעברית ובאנגלית.

סטטוס: יושם.

רשות האוכלוסין וההגירה פרסמה נוהל לעניין זה בעברית⁴⁴ ובאנגלית⁴⁵.

8. י-2. פרסום תמצית מנהלים של הנוהל

על רשות האוכלוסין וההגירה לפרסם בתוך 90 יום תמצית מנהלים של הנוהל בעברית ובאנגלית.

סטטוס: לא יושם.

נכון לכתיבת דו"ח זה, ולאחר חיפוש ברשת ופנייה לרשות, לא נמצא תקציר המנהלים המצויין בהחלטה.

9. הקצאת 1 מלש"ח לתכנית "הטובים לתעשייה"

משרד הכלכלה והתעשייה יקצה מיליון ₪ נוספים מתקציבו לתכנית "הטובים לתעשייה" לטובת שילוב סטודנטים ממקצועות ההיי־טק בתעשייה.

סטטוס: יושם

על פי תשובת משרד הכלכלה והתעשייה, במהלך שנת 2017 הוקצו מיליון ש"ח לטובת התכנית "הטובים לתעשייה"⁴⁶.

10. מינוף השירות הצבאי בצה"ל לטובת הגדלת כוח האדם המיומן לתעשיית ההיי־טק

ההחלטה קבעה להטיל על מנכ"ל משרד הביטחון בשיתוף עם כלל הגורמים הרלוונטיים לגבש תכנית למינוף השירות הצבאי בצה"ל לטובת הגדלת כוח האדם המיומן לתעשיית ההיי־טק. התכנית תוצג לוועדת השרים תוך 6 חודשים מיום קבלת החלטה זו ותתייחס לנושאים הבאים:

- הגדלת מספר המוכשרים בתחומי פיתוח תוכנה, עם דגש על הכשרות עילית.
- חשיפת חיילים לקראת סיום שירות לאפשרויות המקצועיות העומדות לפניהם בתעשיית ההיי־טק.
- השלמת תכנים רלוונטיים לטובת קבלה ללימודים אקדמיים במקצועות הרלוונטיים להיי־טק.
- ניצול יעיל של מערך המיון, ההכשרה וההשמה של מערכת הביטחון גם לצרכים אזרחיים.
- בחינת אפשרויות של מתן דח"ש לצורך השכלה אקדמית במקצועות ההיי־טק.

43. קבלת היתר להעסקת עובד זר באתר רשות האוכלוסין וההגירה.

44. נוהל לטיפול בבקשות חברות היי־טק וסייבר להעסקה והסדרת מעמדם של מומחים זרים בישראל.

45. נוהל לטיפול בבקשות חברות היי־טק וסייבר להעסקה והסדרת מעמדם של מומחים זרים בישראל – אנגלית.

46. מתוך מענה משרד הכלכלה והתעשייה לפניית המרכז להעצמת האזרח, ממאי 2020.

סטטוס: יושם.

ממשרד הביטחון נמסר כי הוא מפעיל מספר תכניות בנושא וכן, הקים תכנית ייעודית שתיתן מענה להחלטה 2292. יש לציין כי משרד הביטחון לא פירש את תוכן התכנית ולכן לא ניתן להציגה בדו"ח.⁴⁷

11. קידום מלגות לתארים מתקדמים בתחומים הרלוונטיים ועידוד לימוד ופעילות בתחומי המדע, השכנוולוגיה והחדשנות בתיכונים ובחינוך הבלתי פורמלי

11. א. פרסום קולות קוראים למלגות בתחומים הבאים, אשר יתוקצבו ממקורות משרד המדע, השכנוולוגיה והחלל:

1. מלגות ע"ש יצחק שמיר למדענים חוזרים המשתלבים במחקר לפוסט דוקטורט בהיקף של 2.4 מיליון ₪ לשנים 2017 ו־2018.
2. מלגות "אקדמיה-מגזר עסקי" לקידום נשים לשנים 2017 ו־2018 שמטרתן הגדלת מספרן בתעשייה בהיקף תקציב של 1 מיליון ₪
3. מלגות לנשים הלומדות לתואר ראשון בתחום המחקר היישומי־הנדסי (מי"ה), בהיקף תקציב של 1.5 מיליון ₪ לשנים 2017 ו־2018.
4. מלגות ע"ש שולמית אלוני, לנשים במדעים מדויקים (מי"ה) לתואר שלישי ופוסט דוקטורט בהיקף תקציב של 2.5 מיליון ₪ לשנים 2017 ו־2018.
5. מלגות במדע יישומי והנדסי, כולל רובוטיקה (מי"ה) לתואר שלישי ופוסט דוקטורט בהיקף תקציב של 6 מיליון ₪ לשנים 2017 ו־2018.

סטטוס: יושם

בשנים 2017-2018 הפעיל המשרד כ־14 תכניות מלגה, לרבות אלו המצוינות בהחלטת הממשלה, ואושרו למימון מלגות בסכום כולל של מעל 42 מיליון ש"ח בתחומי המדע והשכנוולוגיה.⁴⁸

11. ב. קיום תכנית חשיפה למדע ולשכנוולוגיה לתלמידי חטיבת ביניים ותיכון במסגרת החינוך הבלתי פורמלי. התכנית תעודד לימוד ופעילות בתחומי המדע, השכנוולוגיה והחדשנות

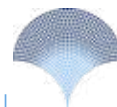
סטטוס: יושם.

כחלק ממערך תכניות החינוך הבלתי פורמלי המופעל במשרד המדע והשכנוולוגיה, פועלת תכנית "סל מדע" – תמיכה ברשויות מקומיות בתחום החינוך הבלתי פורמלי במדעים ושכנוולוגיה. התכנית תוקצבה ב־40 מיליון ש"ח בשנת 2018, ותמשיך לפעול בשנים הקרובות.⁴⁹

47. מתוך מענה משרד הביטחון לפניית המרכז להעצמת האזרח, מיוני 2019.

48. מתוך מענה משרד המדע והשכנוולוגיה לפניית המרכז להעצמת האזרח, מילוי 2019.

49. ש.ם.

12. פיתוח תוכניות מיוחדות לצורך הכשרה ושילוב עולים ותושבים חוזרים בתעשיית היי־טק הישראלי

ההחלטה מטילה על שרת העלייה והקליטה ועל משרדה לפתח ולהפעיל את התכניות תוך עדכון הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית, לרבות:

1. קורסי הסבה, השלמה והתאמה לאקדמאים.
2. באמצעות ארגונים מעודדי עליה, תופעל תכנית ייחודית המותאמת לצרכיהם של עובדים המוכשרים לעבודה בתעשיית היי־טק.

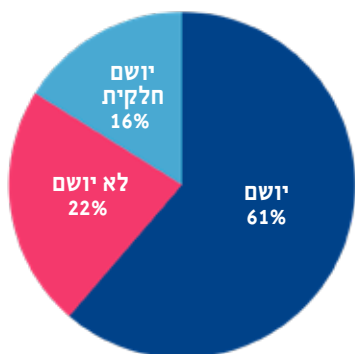
סטטוס: יושם חלקית.

1. מתשובת המשרד עולה כי ניתנים מענים מסוימים להכשרה בסיסית של עולים, בין היתר באמצעות שוברים,⁵⁰ אולם ניכר כי התמיכה אינה מקיפה כפי שנכתב בהחלטה.
 2. במסגרת פרויקט "עלייה 2000", מתקיים איתור ומיון מועמדי עלייה העונים על תנאי סף שהוגדרו על ידי הסוכנות היהודית, ויכולים להשתלב בעבודה אצל מעסיקים פוטנציאליים. המתקבלים לפרויקט זכאים להכשרה נוספת, מענק וקליטה בשוק העבודה בישראל.⁵¹
- פרויקט "עלייה 2000" אמנם מהווה מענה כלשהו לנכתב בהחלטה, אך אין מדובר בתכנית ייחודית המותאמת לעובדים פוטנציאליים בתעשיית היי־טק.

50. ניתן לראות פירוש של הזכאות ושל קורסים אפשריים באתר העלייה והקליטה.

51. נוהל פרויקט עלייה 2000 במשרד העלייה והקליטה.

דיון ומסקנות

■ יושם ■ יושם חלקית ■ לא יושם

דו"ח המעקב הנוכחי עוסק ביישום החלטת ממשלה 2292 שהתקבלה בשנת 2017. מטרת ההחלטה היא להביא לקידום וגידול כוח האדם המיומן בהיי־טק, וזאת באמצעות הגדלת מספר הסטודנטים הלומדים במקצועות ההיי־טק באקדמיה, הבאת מומחים זרים מחו"ל, עידוד עלייה וכן, פיתוח והוצאה לפועל של תכניות לשילוב אוכלוסיות בייצוג חסר בתעשיית ההיי־טק ועוד.

ניכר כי ההחלטה מבוצעת ברובה: מתוך 31 סעיפים ותתי סעיפים שנבדקו, נמצא כי 19 בוצעו באופן מלא (כ־61%), חמישה יושמו באופן חלקי (כ־16%), ושבעה לא יושמו כלל (כ־22%).

החלטת הממשלה מורכבת מסעיפים רבים המטילים אחריות על משרדי ממשלה וגופים שונים, בשדות פעולה מגוונים. על אף שמרבית סעיפי ההחלטה מיושמים, ניכר כי בתשובות רבות שהתקבלו ממשרדי הממשלה חסר פירוט על ביצוע ההחלטה. בנוסף, יישום חלק מהסעיפים נעשה על גבי תכניות קיימות ולא על ידי הקמת תוכניות ייעודיות לקיום הוראות החלטת הממשלה. כמו כן, סעיפים רבים בהחלטה מנוסחים באופן לא ברור או לא מחייב, דבר המקשה על מדידת היישום.

מניתוח תמונת היישום ניתן להצביע על מספר מסקנות לגבי המאפשרים והחסמים לביצוע ההחלטה:

משאבים נדרשים – מרבית סעיפי ההחלטה מצביעים על מקורות תקציביים כך לדוגמה בסעיף 5 העוסק בקידום של כוח עבודה מיומן להיי־טק על־ידי הכשרות חוץ־אקדמיות או סעיף 12 שעניינו הקצאת מלגות על ידי משרד המדע. ניתן לראות שכאשר מפורטים תקציבים מדויקים לביצוע, סעיפים אלו נמצאים בסטטוס יישום גבוה. מכאן, שפירוט התקציב המיועד וציון מקורות תקציב מקדם ביצוע יעיל יותר של ההחלטה.

מנגנוני יישום בשטח – כאשר הנחיה בהחלטת הממשלה פירטה את הגורמים בשטח עליהם מוטל הביצוע, או שיש לייצר איתם שיתוף פעולה, ניתן לראות יישום מדויק יותר של הסעיפים. דוגמאות לכך ניתן לראות בסעיף (7) המורה על שיתוף פעולה עם חברת מסע או סעיף (8) המורה על יצירת מנגנון דיגיטלי להעברת מידע.

היעדר גורם מתכלל – קיום גורם מתכלל לרוב מוגדר כמאפשר יישום, אולם במקרה זה הוא בולט בהיעדרו לנוכח מעורבות מספר רב של משרדים ותכניות בביצוע ההחלטה. ועדת השרים הבין משרדית שהוגדרה בסעיף 1 כדירקטוריון של ההחלטה לא הוקמה, והצוות הבין משרדי נפגש פעמים ספורות בלבד, כך שלא היה להחלטה גורם אחד המוודא את יישום כל סעיפיה.

משפטי – כל הסעיפים המטילים על שרי הממשלה לתקן או לעדכן תקנות אינם מיושמים. כך למשל בסעיף (ג.8) 'עדכון תקנות עובדים זרים במשרד' ובסעיף (ד.8) 'הסדרת תעסוקת בני/בנות זוג של מומחים זרים בהיי־טק' פורסמו רק תזכירי חוק אך, התקנות לא תוקנו כפי שנקבע בהחלטה. ייתכן שלוחות הזמנים שניתנו מראש לא היו אפשריים ליישום, ואולם גם כשנתיים וחצי לאחר פרסום ההחלטה התקנות נותרו כשיוטה בלבד.

חוסר תיאום בין משרדי – ניתן לראות כי סעיפים בהחלטה המטילים אחריות על מספר משרדים במקביל, נמצאים ביישום חלקי או חוסר יישום. דוגמא לכך ניתן לראות בסעיף (1.8) 'תיקון הבדיקות הרפואיות הנדרשות למומחים זרים בהיי טק', שבמסגרתו הופסקה פעילות ועדה בין משרדית לאחר שלא הגיעה להסכמות בנוגע ליישום הסעיף. נתון זה משקף את הקושי בקידום תהליכים כאשר האחריות מפוזרת ואין גורם אחד ראשי האחראי על יישום ההחלטה.

מדיניות צבועה – התעמקות בתשובות שהתקבלו ממשרדי הממשלה מעלה כי יישום של סעיפים רבים נשען על תכניות ופרוייקטים קיימים. צביעת תקציבים ומדיניות קיימת על ידי החלטה חדשה, לא מאפשרת שינוי מדיניות והתקדמות ולא תביא ליישום מטרות ההחלטה ברמה הגבוהה האפשרית.

היעדר מטרות ברורות – האופן בו כתובים סעיפים רבים בהחלטה משאיר מקום לפרשנות ואיננו מגדיר מטרות ברורות לפעולה. כתיבה שכזו לא מאפשרת מעקב אחר יישום הסעיפים ובחינת יישומם.

